

mieli

MIELENTERVEYSJÄRJESTÖT MUKAAN MIELENTERVEYSVAIKUTUSTEN ENNAKKOARVIOINTIIN

Artikkeli julkaistu Valtioneuvoston Tieto käyttöön -blogissa 19.9.2022:

[Mielenterveysjärjestöt mukaan mielenterveysvaikutusten ennakkoarviointiin | Tieto käyttöön \(tietokayttoon.fi\)](#)

Mielenterveys- tai päihdetyötä tekeillä järjestöillä on paljon tietoa, jonka voisi nykyistä paremmin ottaa käyttöön päättäjien tueksi. Järjestöille lähetetyn kyselyn tuloksista selvisi, että nykytilanteessa kunnat hyödyntävät järjestöjen asiantuntemusta mielenterveyspäätöksissä hyvin satunnaisesti tai eivät ollenkaan.

Etenkin kattojärjestöiltä pyydetään toki lausuntoja erilaisiin ohjelmiin, mutta sekään ei kuulu automaattisesti mihinkään ohjeistukseen tai käytäntöön. Järjestökenttä toivookin selkeyttä ja pelisääntöjä tilanteisiin, joissa järjestökuuleminen olisi osa päätöksentekoprosessia.

JÄRJESTÖT VALMIITA OSALLISTUMAAN MIELENTERVEYSVAIKUTUSTEN ENNAKKOARVIOINTIIN (MIVA)

Mielenterveysvaikutusten ennakkoarviointi – MIVA käyttöön -hankkeessa kysyttiin mielenterveystyötä tekevien kansalaisjärjestöjen näkemyksiä ja toiveita Suomeen räätälöitävän mielenterveysvaikutusten ennakkoarvioinnin mallin taustaksi. Hankkeen tavoitteena on saada kuva mielenterveysvaikutusten ennakkoarvioinnin käytössä olevista arviointimalleista sekä esittää käyttöönoton suunnitelma, kuinka mielenterveysvaikutuksia voi paremmin huomioida päätöksenteossa. Järjestökyselyyn vastasi 27 eri mielenterveystoimijaa. Kyselyssä selvisi, että järjestöt ovat valmiita tulemaan mukaan mielenterveysvaikutusten arviointiprosessiin asiantuntijoina.

Mielenterveysvaikutusten ennakkoarvioinnissa tulisi huomioida ainakin palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, eri ikä- ja kohderyhmien hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta, mielenterveysvaikutusten taloudellista puolta sekä eri kulttuuripalveluiden ennaltaehkäisevää vaikutusta. Hieman yli puolet (54 %) vastaajista ilmoitti oman järjestönsä olevan valmis antamaan MIVA-arviointeihin asiantuntija-apua ja kolmasosa (33 %) siinä tapauksessa, että työhön on saatavilla lisäresursseja.

Järjestöt toivoivat, että heidät otettaisiin mukaan jo päätösten valmisteluvaiheessa (64 %), sekä päätöstä valmistelevaan työryhmätyöskentelyyn asiantuntijaroolissa (76 %). Järjestöt toivovat aitoa osallisuutta päätöksentekoprosessiin, ei vain näennäistä kuulemista vailla aitoa vaikutusmahdollisuutta. Yksi järjestöjen esittämä keino on kokemusasiantuntijoiden kuuleminen, 63 % vastaajista kannatti kokemusasiantuntijoiden kuulemista osana MIVAA. Kokemusasiantuntijat voisivat koulutuksen tai perehdytyksen jälkeen toimia asiantuntijoina päätösten suunnitteluasteesta alkaen.

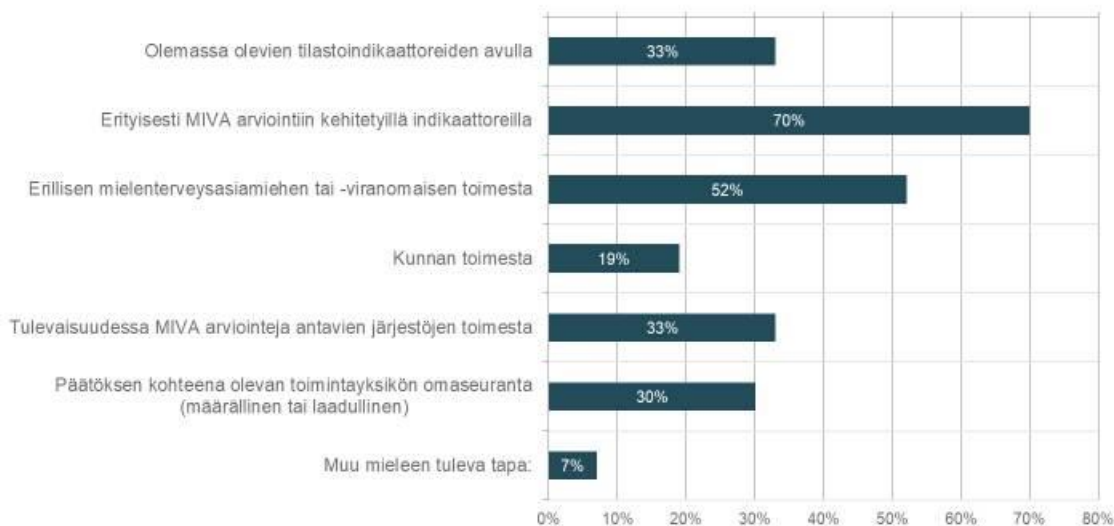
MILLOIN MIVA KÄYTTÖÖN?

Kysyimme järjestökentältä, millaiset päätökset olisi syytä arvioida mielenterveysvaikutusten osalta, sekä miten ja kenen toimesta vaikutuksia tulisi seurata ja mitata. Vastaajista 85 % oli sitä mieltä, että mielenterveysvaikutusten arviointia tarvitaan kaikkiin ihmisiin kohdistuvissa päätöksissä ja 59 % keskittäisi arvioinnin haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisryhmiin. Päätöksissä olisi hyvä **aina** huomioida myös mielenterveysvaikutukset ja mielellään osana vakioitua prosessia. Välttämätöntä se olisi kuitenkin mm perustarpeisiin liittyvien asioiden valmistelussa, sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevilla päätöksillä ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kohdalla.

Päätösten vaikutusten seurantaakin tarvitaan, ja järjestöt odottavat ja toivovat erityisesti MIVA arviointiin kehitettyjä indikaattoreita (70 %). Kenties yllättävänä voi pitää erityisen mielenterveysasiamiehen tai -viranomaisen suosiota; noin puolet järjestöistä (52 %) ajatteli, että mielenterveysvaikutusten seuranta voisi olla siihen nimetyn henkilön tai tahon tehtävä (Kuva). Sovellettavien MIVA-mittareiden tulisi olla käytännönläheisiä ja selkeitä, osallisuuteen pyrkiviä, kohderyhmille räätälöityjä ja tutkimusnäyttöön perustuvia. Tässäpä haastetta kerrakseen koko MIVA-hanketyöryhmälle. On hyvä tietää, että järjestöistä voi saada asiantuntija-apua.

Miten päätösten mielenterveysvaikutuksia pitäisi seurata? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Vastaajien määrä: 27, valittujen vastausten lukumäärä: 66



Kuva: Päätösten mielenterveysvaikutusten seurantaan voi olla useita eri vaihtoehtoja

Teksti: Taina Laaksoharju, MIELI ry

Kirjoittaja työskentelee Mielenterveysvaikutusten ennakoarviointi – MIVA käyttöön -hankkeen asiantuntijana MIELI ry:ssä. Laaksoharju on maa- ja metsätieteiden tohtori, jonka tutkimusintressinä on ihmisen paikkasuhde. Aiemmin hän on tutkinut lasten luontosuhteen muotoutumista. MIVA hankkeessa hänen tehtävänä on pilotoida englantilaista [Mental Well-being Impact assessment](#) -työkalua aitoon mielenterveysvaikutusten päätösarviointiin Case Lapinlahti -tutkimuksessa, jossa paitsi tuotetaan tietoa päättäjien käyttöön, myös arvioidaan itse mallin soveltuvuutta Suomen oloihin. Kirjoittaja toimii asiantuntijatehtäviensä lisäksi luontokasvatuksen parissa järjestökentällä sekä yrittäjänä.